

Буряад Уласай соёлой яаман
Буряад Уласай гүрэнэй бээе даанан соёлой
«Арадай уран бүтээлэй уласай түб» гэнэн эмхи зургаан

Эсэгэ ороноо хамгаалагшадай
жэлдэ зорюулагдана

ҮРЕЭЛНҮҮД, ЮРӨӨЛНҮҮД, ДАСАНАЙ МАГТААЛНУУД

Улаан-Үдэ
2025

САГААЛГАНАЙ ҮРЕЭЛНҮҮД

5-7 наһатай хүүгэдэй дунда I нуури эзэлэгшэ

Хэжэнгын аймагай Хэжэнгэ нууринай «Жаргал» сэсэрлигэй
5 наһатай үхибүүдэй «Мүшэд» бүлгэм
Хүтэлбэрилэгшэ, буряад хэлэнэй багша Доржиева Амгалан Аюшеевна,
хүмүүжүүлэгшэд: Галданова Жаргалма Герасимовна,
Касьянова Эвалина Гармаевна

Үдэр бүри үнэтэй үгэ дуулажа,
Нара бүри найхан үгэ дуулажа,
Наранай толо хаража,
Наһанай үндэрые дабажа ябаял даа.

Буряад найхан нютагаа
Бузарлангүй ябагты,
Буряад найхан хэлээ
Мартангүй ябагты.

Гэрээр дүүрэн аза жаргалтай,
Аягаар дүүрэн эдээ сайтай,
Табагаар халима сагаан эдээтэй,
Жаргалтай, баян бардам
нуухамнай болтогой!

Булта найнаар нуража,
Эрдэмэй дээжэдэ хүртэгты.
Эхэ найхан нютагтаа
Эрхим хүнүүд бологты.

Үндэһэн түрэл хэлээ
Үгын найханаар шудалжа,
Урданай ёһо заншалаа
Сахижа ябахамнай болтогой!

Үндэр ехэ тэнгэри доро,
Үргэн ехэ дэлхэй дээрэ
Эрдэм номоо шудалжа,
Урматай найн ябагты.

Үбэр дээрээ үргэһэн
Эжыгээ һанажа ябаарайт.

Альган дээрээ үргэһэн
Абаяа һанажа ябаарайт.

Унаһан шороймнай зөөлэн,
Ууһан уһамнай – аршаан,
Түрэхэн эхэмнай – бурхан,
Хэлэхэн хэлэмнай – буряад.
Буряад хэлээ мартангүй ябахамнай болтогой!

5-7 наһатай хүүгэдэй дунда II нуури эзэлэгшэ

Сырендоржиев Заята, 7 наһатай,
Ахын аймаг, Орлигой МАОУ ДО ДЭТЦ «Барс»
Хүтэлбэрилэгшэ: МАОУ ДО ДЭТЦ «Барсын» нэмэлтэ нурулсалай
багша Нахансакова Оюна Нимаевна

Үргэн дэлхэйһээ үргэмжэтэй,
Үндэр тэнгэриһээ үршөөлтэй,
Эртын наранһаа эмдэ хүртэжэ,
Эхэ газарһаа хүсэ абажа,
Гай гасалан үзэнгүй,
Гэр бүлэдөө жаргалтай,
Зээ гушануудаа хаража,
Сагай хүшэртэ дарагдангүй
Сэрэгшэ манай хүбүүд
Амар мэндэ бусажа ерэхэтнай болтогой!!!

5-7 наһатай хүүгэдэй дунда III нуури эзэлэгшэ

Хэжэнгын аймагай Могсохон нууринай «Наран» сэсэрлигэй
Дондокова Номина, 5 наһатай
Хүтэлбэрилэгшэ: Бабуева Дарима Ринчиннимбуевна

Золтой ябахыетнай хүсэнэб,
Арад зондоо амгалан байдал,
Арюухан жаргал, аза талааниие хүсэнэб.
Нараяа угтажа,
Найдалаар дүүрэн
Налгай нуухыетнай хүсэнэб.
Зүрхэндөө зоболонгүй,

Замдаа урагшатай,
Заяан хубидаа золтой ябахыетнай хүсэнэб.
Түрэн тоонтоёо түүрэн магтажа,
Зондоо тунхатай
Тэнюун нуухыетнай хүсэнэб.
Сэнхир сэлмэгхэн тэнгэри доро
Сэбэрхэн ябахыетнай хүсэнэб!

Энэ урилдаанай Гран-при шүүгшэ

Уласай Буряад үндэһэтэнэй лицей-интернадай
2-дохи «а» ангиин нурагшад
Хүтэлбэрилэгшэд: Дабеева Дари Цырендоржиевна
Дамбаева Марина Константиновна,
Шойнжонова Цыренма Жамсарановна,
Сониева Антонина Аюржанаевна

Сагаан һараар, Сагаалганаар!
Сагаан сэдхэлтэ арад зон!
Сагаан эдеэмнай дэлгэрэг лэ!
Сарюун сагнай мүнхэрэг лэ!

Сагаан һараар,
Үндэр наһата эжы баабайнараа,
Үреэл һайта ахай абгайнараа,
Үргэл ехэтэ үетэн нүхэдөө
Үгын дээжээр амаршалнабди!

Буян хэшэгтэй ханилжа,
Уян сэдхэлтэй ябагты!
Хатуу зориг барижа,
Хамаг бэрхэшээл дабагты.

Талын сэсэг шэнги сарюун,
Хадын уһан шэнги арюун,
Булагай уһандал адли тунгалаг сэдхэлтэй,
Булад эритэдэл адли хурса ухаатай,
Ута наһа наһалжа, удаан жаргал эдлэжэ,
Ябахыетнай үнэн зүрхэнһөө хүсэнэб!

Хүдэлһэн газартаа хүндэтэй,
Ябаһан газартаа ямбатай,

Нураһан газартаа нурагтай,
Һайн һайхан жаргажа,
Барандаа ябаял даа!

Шэнэ жэлдэ шэн зоригтой,
Жэбжэгэр задарюун бээтэй,
Жаргал дүүрэн шарайтай
Ябахатнай болтогой!

Мүнгэн шэнги мүнхэ наһатай,
Утаһан шэнги ута наһатай ябагты.
Хурса нюдэтэй, һонор ухаатай, хурдан хүлтэй,
Сарюун, задарюун ябахатнай болтогой!

Таряа талхамнай ургасатай байг,
Хүбүүд, басагаднай бэлигтэй байг,
Хүгшэд, үбгэднай буянтай байг,
Арад зомнай жаргалтай байг!

Хүүгэд багашуул, таанадаа
Баһал амаршалаа Сагаалганаар!
Онсо һайнаар нурагты,
Олондо магтаалтай ябагты!

Түбшэн даруу абанар!
Зулгы зантай эжынэр!
Ябаһантнай жаргал боложо,
Зорихонтнай зол боложо байг лэ!

Альгаараа дүүрэн хэшэгтэй,
Аза талаантай, амгалан байдалтай нуугты даа.
Ута наһатай, удаан жаргалтай ажаһуухатнай болтогой!

Хэһэн хэрэгтнай бүтэг,
Хэшэг, буянтнай дэлгэрэг!

Гараһан жэлнай гэр бүхэндэ
Зол жаргалай гэрэлээр сасарһай.

Жэл бүри жэгдэ амгалан,
Он бүри омог дорюун,
Сагаалжа, ногоолжо байял даа!

Зорихон харгытнай золтой байг,
Золгоһон нүхэдтнай урагшатай байг,

Үдхэнэн малтнай үдэсэтэй байг,
Аажам таламнай үрэжэлтэй байг!

Ябахан газартаа ямбатай,
Хүдэлхэн газартаа хүндэтэй,
Омог дорюун ажаһуухатнай болтогой!

Сахюусад, бурхаднай хараг лэ,
Сагаалгамнай мандаг лэ!

Булган зөөлэн
Буряад таладаа
Буян, хэшэг эдлэжэ,
Баян, тарган сагаалжа,
Ногоолжо байхатнай болтогой!

Наһан дээрээ
Наһа нэмэжэ байхадаа,
Арад зондоо
Аза жаргал үрезел!
Сагаалжа, хайндэрлэжэ байял!

Буянта найхан
Буряад зоноймнай
Сагаан нарын хайндэрөөр!
Та бүгэдые амаршалнабди!
Хүхэ хадагаа дэлгэнэбди.
Мэндээ!
Эмгэн буурал үбгэд хүгшэд
Эдир жаахан үхи хүүгэд
Ажалша малша аба эжынэр
Сарюун найхан манай найраар
Сагаалганаар!

Табан хушуун малнай
Талаар дүүрэн тараг лэ!
Танай, манай хүсөөр
Тараг, айраг билтараг лэ!

Бурхан тэнгэридээ мүргэжэ,
Орон дэлхэйдээ һүгэдэжэ,
Буянтай хэшэгтэй ябагты!

Альгаараа дүүрэн хэшэгтэй,
Амар мэндэ ябахатнай болтогой!

Сагаалганаа угтажа,
Сэсэгтэл халбаржа,
Сагаан сэдхэлтэй ябагты!
Дурандаа сагаалжа,
Нарандал толоржо,
Найхан ханаатай жаргагты!
Найн нуража,
Ханахандаа хүрөөрэйгты!
Найниие хунгажа,
Нарбайханаа абаарайгты!

Хэжэ ябахан хэрэг, ажал хүдэлмэритнай,
Ханажа ябахан
Найхан зориг бодолнуудтай
Алтан дэлхэйдэ
Амжалтатай байг лэ хододоо!

8-17 нахатай хүүгэдэй дунда I нуури эзэлэгшэ

Уласай Буряад үндэһэтэнэй лицей-интернадай
5-дахи «а» ангиин нурагша Гомбоева Алия
Хүтэлбэрилэгшэд: Намжилова Бэлигма Цыреновна
Винокурова Эльвира Романовна
Дамбаева Балма Дашидоржиевна

Амар мэндээ!
Хүрьһэтэ дэлхэйн хүн түрэлтэн, нэгэдээ!
Ямаршые сагта, хүхэ мүнхэ огторгой шэнги, оройһоо тунгалаг,
Байгал ехэ далай шэнги, оёорһоо гүнзэги,
Сэдхэл, ханаан тэгшэ, амгалан байгты.
Булаг шэнги тунгалаг ханаатай, булад шэнги хатуу зоригтой,
Эхэ мэтэ элбэг хэшэгтэй, аба мэтэ арюун сэдхэлтэй,
Үнэр баян, элүүр мэндэ,
Үхибүүд жаргалтай, аха дүүдээ тунхатай,
Арад зондоо хүндэтэй, нютагаа суурхуулжа,
Эхэ эсэгээ урмашуулжа, түрэл хэлээ сахижа,
Буряад найхан ороноо бузарлангүй,
Альгаараа дүүрэн хэшэгтэй, аза талаантай,
Амгалан байдалтай, найн ханаатай хани нүхэдтэй,
Уужам таладаа малаа үдхэжэ,
Ябахан газартаа ямбатай, хүдэлһэн газартаа хүндэтэй,

Эрдэм бэлигээр бээ шэмэглэжэ,
Гэр уурхайн зохид байдалтай, бууза эдээтэй, булган малгайтай,
Гал гуламта арюун, галай заяаша баян,
Бурхандаа санзайтай, бадархан зулатай,
Хамаг амитанай тулада, сансарын хүрдэ эрьюулжэ,
Үбшэндэ дайрагдангүй, ута наһатай, удаан жаргалтай
Нуухамнай болтогой!!!

8-17 наһатай хүүгэдэй дунда I нуури эзэлэгшэ

Ивалгын аймагай Поселиин дунда нургуулиин «Наранай туяа»
гэһэн уран найханай бүлгэм

Хүтэлбэрилэгшэд: Мункожаргалова Дарима Баировна
Наманжуева Сэсэгма Ринчиновна

Амар мэндээ, Буряад арад зон!
Нааншаг сагаан үбгэд хүгшэд,
Найхан сагаан үбгэд хүгшэд,
Найхан дорюун залуу нүхэд,
Та бүгэдые Сагаан нараар, Сагаалганаар!

Хүхэ мүнхэ тэнгэримнай
Дайнай ушар бү үзэг!
Буян хэшэгтэй ханилжа,
Буян сэдхэлтэй ябагты.
Хатуу зориг барижа,
Хамаг бэрхэшээл дабагты.

Сагаан нараар, Сагаалганаар!
Гараһан жэлдэ энхэ элүүр
Амгалан тайбан, золтой
Сэдхэл дүүрэн, дүрбэн тэгшэ, тон жэгдэ
Аза талаантай, найхан бодолтой,
Бурхантай, буянтай ажаһуухатнай болтогой.

Дайнай уняар түргэн замхаржа,
Амгалан байдал түргэн бусаг лэ!
Үнгын сэсэгүүд һалбаржа,
Үргэн талые гоёог лэ.
Таряан ногоон эбхэржэ,
Тарган жэл орог лэ.
Сагаан нараар, Сагаалганаар!

Аба эжын үрезэлтэй
Аглаг тэнюун нютагтаа,
Арюун найхан бодолтой
Амгалан тайбан ажаһуугты.
Аюул тодхор бү үзэгты!

Энэ дэлхэйдэмнай
Эб найрамдал мандаха болтогой!
Сагаан ханаатай, сарюун сэдхэлтэй,
Сэсэн бодолтой Сагаалганаа угтая!

8-17 наһатай хүүгэдэй дунда I хуури эзэлэгшэ

Хурумхаанай аймагай
Хурумхаан нютагай 1-дэхи дунда хургуулийн хурагша
Аюшеев Буин, 9 наһатай
Хүтэлбэрилэгшэ: Цынгеева Лариса Дамбаевна

Сагаан нараар амаршалнаб!
Сагаан нарынгаа Сагаалганай нааданда,
Сэлгээн ногоон дэлхэй дээрэ,
Сагай холоһоо дэмбэрэл дүүрэн
Луу жэлнай мордожо,
Могой жэлнай ерэбэл даа!
Үглөө бүри наранай найхание хаража,
Үдэр бүри ажалай амжалта туйлажа,
Түлиһэн улаан галаа түүдэг болотор бадаргажа,
Түрэхэн үхибүүдэйнгээ тушэг боложо нуухадаа,
Урагшатайдань уяржа,
Барагтайдань баярлажа,
Тулиһандань туһалалсажа,
Бүдэрһэниень бодхоолсожо,
Үглөө бүхэндэ сэргэмээ үргэжэ,
Буян хэжэ, бурхандаа мүргэжэ,
Ута наһатай, удаан жаргалтай,
Элүүр энхэ, амгалан тайбан ажаһуухамнай болтогой!

8-17 нахатай хүүгэдэй дунда II нуури эзэлэгшэ

Баргажанай аймагай Баянголой соёлой байшанай «Эрхим эдиршүүл»
бүлгэмэй Ринчинов Этигэл, Дамбиева Аяна, Дондупова Арюна
Хүтэлбэрилэгшэ: Бурхинова Оюна Бадмаевна

Мүшэн сансар замбуулинай
Мүнхын зурхай тодорбол.
Монгол литын гороогоор
Могой жэлнай морилбол.
Сагай манан сооһоо
Сагаалхижа ерэнэн,
Сагаан сэдхэлэй гүн сооһоо
Салгидажа бурьялһан,
Урданай арюун заншалаар,
Угсаатанайнгаа найраар,
Баян дэлгэр заншалтай,
Сагаан торгон хадагтай сагаалган
Буряад дайдадаа буугаал.
Буурал Буряад дайдаар
Дабшанал даа Сагаалгамнай.
Шэнэ жэлээ угтан байжа,
Хуушан жэлдээ баяр хүргэн,
Үреэлэй найхан үгэнүүдые
Олон хүнэй хэлэхэ бүри
Хүсэ орон хүрэжэл байха.
Энэ жэлдэ эхилһэн юумэмнай түгэсэжэ,
Урма зоригнай хурсадаха.
Анда нүхэднай эрхим номоо шудалжа,
Аха дүүнэрнай түшэг боложо,
Арад зомнай баясаг лэ.

Алтан наранай элшээр дамжан,
Аглаг дэлхэйдэ буужа ерэнэн
Сахилгаалма Сагаалган
Сагаан сэдхэлтэй Буряад арадтам
Сэбэр сагаан Баргажандам
Арюун үлгы тоонто -
Аглаг тэнюун Баянголдом
Буужа ерэбэш түүхэ домогтой Сагаалган.
Янжама бурханай адисаар
Үри хүүгэд эрдэмэй дээжые үзэжэ,
Соодой ламын буянгаар

Сэбэр тэгшэ харгы замтай ябажа,
Бархан ууладал үндэр заяатай
Буряад араднай дэлгэрхэнь болтогой!

Сагаан харамнай морилон ерэбэ,
Сагаан хадагаар угтая!
Сагаан сэдхэлээр золгое!
Буряад ёһоор шэнэ жэлээ угтажа,
Буянтайхан үрээлээ табижа,
Буурал аба, эжыгээ хүндэлжэ,
Буянта сагаан хэшэгыень эдлэжэ,
Бултадаа мэндэ жаргая!
Сагаан нараар бултаниие:
Сагаан хэшэгээр эжынэрээ,
Сагай найнаар аханараа,
Солбон сарюун дүүнэрээ
Энэрхы сэдхэлэй энхэ тайбанай найндэрөөр
Үнэн зүрхэнһөө амаршалнабди!
Эжы абанарнай үхибүүдээ суглуулан,
Бууза хуушуураа шанаг лэ.
Булта гоёор Сагаалхамнай болтогой!

8-17 наһатай хүүгэдэй дунда III нуури эзэлэгшэ

Хэжэнгын аймагай Улзытын соелой байшанай аман зохёолой

«Худан» бүлгэм

Хүтэлбэрилэгшэ: Бадмаева Цырегма Цыренжаповна

ГЭР БУЛЫН АЖАБАЙДАЛАЙ ҮРЭЭЛНҮҮД

«Мал хараха - ама тоһодохо»
Малаа үдхэжэ ябаял.

Жороо мориной жолоо барижа,
Хатарша хээрэй хазаар барижа,
Эрхим хүнүүд бологты!!!

Агта морин сэргэхээтнай бү халаг,
Амитан зон гэрхээтнай бү халаг.

Сэлмэг хоймороороо дүүрэн
Хоёр хушуун үринэрые үдхэ,

Хотоороо дүүрэн,
Хонин хүрэгые үдхэ.

Хурьганай арһа элдэхэдэтнай
Хурга зузаан болог лэ.
Энхэржэ үргэһэн хүбүүнтнай
Эрын зэргэ болог лэ.
Эшэгэнэй арһа элдэхэдэтнай
Эрхы зузаан болог лэ.
Эльгэлжэ үргэһэн басагантнай
Эхын зэргэ болог лэ.

Хонин хушуу малтнай
Үдэсэ ехэтэй байг,
Үргэһэн алтан үринэртнай
Үндысэтэй байг.
Шоно хүсэхэ моритой ябаарай,
Шулуу сабшаха хүхэтэй ябаарай.

Адуун хүрэгтнай үдэжэ байг,
Үри хүүгэдтнай олошорог,
Үнэр баян жаргахатнай болтогой!

Хонин хүрэг малтнай
Хотоороо дүүрэн байг,
Хубитай эсэгийн хүбүүд
Эрдэм бэлигээрээ суурхажа байг!!!

Баабайнгаа нютагта баян,
Эжынгээ нютагта элбэг нуухамнай болтогой!!

35-аа дээшэ наһатанай дунда I нуури эзэлэгшэ

Кабанскын аймагай Корсаково нууриной

«Ургы» гэнэн уран найханай бүлгэм

Хүтэлбэрилэгшэ: Хребтовская Дарима Баировна

Энэ дайдаяа эзэлжэ,
Хударын дайдадаа хамтаржа нуухадаа,
Энэл нютагтаа,
Бултадаа сугларжа,
Холо ойрын худа урагуудтаа,
Хүбүүд басагадтаа,
Ашанар-зээнэртээ
Үбгэн бэеын үрээл
Үнэн зүрхэнһөө хүргэнэбди.

Хүгшэрһэн бэеын үрээл
Худара дайдын хамаг зонһоо
Найн найханиие хүсэнэбди.
Үнэн зүрхэнэйнгөө оёорһоо
Сарюун мэндээр амаршалнабди.

Сагаан нарын найндэртэ
Сагаан эдеэгээ дэлгээжэ,
Үрмэ, зөөхэй, тарагаар
Үнэр баян Сагаалганаа угтая!

Адуу малнууднай олон боложо,
Үринэрнай үбгэд хүгшэд боложо,
Аша гушанар, зээнэрнай олон боложо,
Ехэнүүд, бэрхэнүүд, ута наһатай,
Удаан жаргалтай болуужан.

Унаад ерэхэн хүлэгмнай
Арьбантай далантай болуужан.
Хүсөөд ерэхэн бээмнай
Баяртай зугаатай ябуужан.

Сагаан нарын найндэртэ
Сагаан эдеэгээ дэлгээ.
Табаг дүүрэн хэшэгээр
Сарюун жаргал эдлээ.

Үбэл хабар хоёроо
Үргэн таладаа угтаял даа.
Үрмэ, зөөхэй тарагаар
Үнэр Сагаалганаа угтаял даа!

35-аа дээшэ наһатанай дунда I нуури эзэлэгшэ

Будаева Валентина Дугдановна, 63 наһатай, Улаан-Үдэ хото

Хүтэлбэрилэгшэ: Михайлов Виктор Николаевич -
«Кристалл» соёлой социальна түбэй захирал

**ЭСЭГЭ ОРОНОО ХАМГААЛАГШАДТА,
СЭРЭГЭЙ АЛБАНДА МОРДОГШОДТО**

Баруун хилэдэ хүүен байһан,
Бузар дайсанай эхилхэн дайнда
Буряад нэрээ дээрэ үргэһэн,
Баатар хүбүүдтэ – Аа хурай!
Эдлэһэн тангаригаа сахидаг журамтай,
Эхэ, эсэгын анханай нургаалтай,
Элдин ороной шэмэг болоһон,
Эрэлхэг зоригтой буряад хүбүүд.
Алуурша «Леопардуудай» добтолон ороходо,
Түмэр далитай шубуудай буухада,
Гэдэргээ сухарингүй, зэмэтэниие хэхээжэ,
Гол аминдань хүрэжэ хюдагты!
Үнгэрһэн дайнда унаһан абанараа
Үнэтэй баатаршалга досоогоо багтаагаад,
Үргэн замуудай хоорондуур һанажа,
Арьяатан дайсанаа холо намнагты!
Аюулай шорын урдаһаа тэмсэжэ,
Арад зондоо сүлөө асарһан,
Золой түлөө амиа алдаһан,
Зоригтой сэрэгшэдэй нэрэнүүд мүнхэрэг!
Үхэлэй шэрүүн түймэр сараад,
Харата дайсанай голые харбаад,
Хайрата эхэ эсэгын хүбүүд
Халуун гуламтадаа бусахань болтогой!
Дайгаа даража, солоёо мандуулаад,
Дайдаяа эзэн мэтээр энхэрээд,
Аглаг талынгаа сууряанда үндыһэн,

Арюун найхан ханаатай хүбүүднай -
Түргэн урасхалтай Сэлэнгын эрьедээ
Түрэлтээ амаржа жаргалтай ажаһуухат!
Сэдьхэлэй оёрто эрдэнеэр суурхагшад
Саяан, Бархан, Хамар – Дабаанаа дабахат!
Аба ороноо алууршаднаа хамгаалагшад
Агынгаа үргэн таладаа бусахат!
Сагнаа урид ханшагаа сайгаашад
Сагаан дайдаараа моридоор гүйлгэхэт!
Найдаһан зоригнай эрьен ерэжэ,
Найрамдал дэлхэйдэ мандаха болтогой!
Холын хизаарһаа эрын ёһоор
Хүндэтэй баатарнууд ерэхэ болтогой!
Сэдьхэл арюухан Байгал далай
Сэлмэг нюдэнһөө нөлбоһо адхажа,
Сагаан харгытай буряад хүбүүдээ
Сэбэр уһаараа арюудхаха болтогой!
Үндэр модотой уула хаданууд
Сагаан мүнгэн малгайгаа үргэжэ,
Сарюун найхан аршаан булагууд
Домтой хүйтэн дунһалаар сасаржа,
Үнгын гоё олон шубууд
Уянгата дуу хүгжэмөө татажа,
Нуга, дайда, хүдөө тала
Тунгалаг агаараар сээжыень дүүргэжэ,
Баруун дайһнаа ерэнэн геройнуудаа
Баабайн шарайгаар угтахань болтогой!
«Эрьехэ наранай ээлжээн» соогуур
Эдирхэн наһатай залуу үетэн,
Эрын солоор албанда татагдажа,
Эхэ ороноо аршалхаа зэхэгты!
Амидаралай мүнхэ ёһо гуримаар
Ашань абынгаа нуурида зогсожо,
Түүхын хуудаһа саашань нэхэжэ,
Тамга мүрөө үлөөхэнь болтогой!

35-аа дээшэ наһатанай дунда II нуури эзэлэгшэ
арадай аман зохёолой «Урыал» гэнэн уран найханай бүлгэм
Улаан-Үдэ хото
Хүтэлбэрилэгшэ: Жапова Чингисма Андреевна

Буруунтнай булшантай,
Даагантнай далантай,
Хонинтнай хурьгатай,
Гахайтнай гадартай,
Нохойтнай ногтотой,
Тарган ондо ороо гүт?
Сагаан нараар, Сагаалганаар!

Сагаан замтай,
Сэдьхэл хэшэг баянтай,
Сагаан нараар
Сарюун мэндэ золгоё!

Хүн бүхэн хүгшэн залуугүй
Хүнгэн солбон энхэ элүүр ябаг лэ,
Хүүгэд үбгэд хуби заяандаа гомдонгүй
Хүхюун дорюун зол жаргалаа эдлэжэ,
Сагаалжа ябахамнай болтогой!

Жэлэй дүрбэн сагта
Жэгдэ найхан нууял даа,
Үеын олон жэлдэ
Үнэр баян нууял даа!

Сагаан нара ерэжэ
Дайн сэрэг замхаг,
Аюул тодхор үнгэржэ,
Уйлаан, бархираан замхаг!

Алтан үзэгтэй номой ёһоор
Амар жаргал эдлээрэйт!
Мүнгэн үзэгтэй номой хүсөөр
Мэндэ элүүр ябахатнай болтогой!

Эхэ газартам, эсэгэ дэлхэйдэм
Буряад орондом, бууса тоонтодом
Буужа ерэбэш, Сагаан нарамнай!
Эрьелдэжэ эсэхгүй дэлхэймнай
Элдэб мууе бү үзэг.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын жэл
Эб найрамдал асархань болтогой!
Этигэн ябаһан хүбүүднай
Эрьежэ ерэхэнь болтогой!

35-һаа дээшэ наһатанай дунда II нуури эзэлэгшэ

Кабанскын аймагай Корсаково нууринай
Мосорова Екатерина Михайловна, 84 наһатай
Хүтэлбэрилэгшэ: Бармит Эльвира Валерьевна,
Корсаковой хүдөөгэй номой сангые даагша

Үбгэд, хүгшэд,
Үеын нүхэд,
Эжы абанар, аха дүүнэр,
Шандаганай шабардама
Шарахан сайгаараа
Алтан дэлхэйнгээ эзэд бүхэндэнь
Үглөө бүри сэржэмээ үргэжэ,
Элүүр энхэ, амгалан тайбан
Ажаһуухамнай болтогой!
Үнэтэй сэнтэй наагдаха,
Үеын нүхэд таанадаа
Сагаан нараар амаршалаад,
Сарюун мэндые хүргэнэб.
Хорёо дүүрэн малтнай
Хойто хадаяа бүрхөөг лэ,
Сагаан эдеэнтнай хододоо
Салгидан набаһаан билтараг лэ.
Буряад найхан зангаараа
Бууса нютагаа орхингүй
Бурхантай, буянтай, баянхан,
Бултадаа жаргалтай нуухамнай болтогой!

35-аа дээшэ наһатанай дунда II хуури эзэлэгшэ

Паданов Дылгер Гармаевич
Түнхэнэй аймаг, Хойтогол хуурин

Энэ гаража байһан могой жэлээр танаа амаршалнаб,
Буряад-монгол угсаатан!
Ажалша зоноороо, ашата хэрэгээрээ,
Олон жэлдээ суурхажа ябагты,
Угтаад ябаһан үндэр уялгануудаа,
Урматай, шанартайгаар
Үлүүлэн дүүргэжэ байгты.
Наһан бүридөө наадатай зугаатай ябажа,
Жэл бүридөө жэгдэ амгалан жаргажа хуугты.
Дүнэтэй хүбүүдээ үргэжэ,
Дүшэн наадаг болгоогты .
Ашанараа үргэжэ,
Арба хоридонь хүргэжэ хуугаарайгты.
Төөлэйн зузааниинь барижа,
Түрын ехые буулгажа байгты.
Хэшэг духаряагаа барижа,
Худа худанараараа оролсожо гаралсажа ябаарайгты.
Сагаан нараар , Сагаалганаар!
Амар мэндые хүргэжэ байнаб!
Дала хүрэжэ далбайжа хуугты,
Ная хүрэжэ налайжа,
Ерэ хүрэжэ ербыжэ,
Зуу хүрэжэ,
Зумбараагай нүхэ тойрожо гаража ябагты.
Сагаан нараар, Сагаалганаар!

35-аа дээшэ наһатанай дунда III нуури эзэлэгшэ

Хэжэнгын аймагай Хэжэнгын «Сэсэг» сэсэрлигэй ажалшад:
Цыденжапова Геля Баировна, Цыденова Светлана Николаевна, Цыбикова
Дарима Очиржаповна, Цыренова Сэсэг Сергеевна,
Буянтуева Саяна Артуровна, Митыпова Дулма Цыреновна
Хүтэлбэрилэгшэ: «Сэсэг» сэсэрлигыг даагша
Ринчинова Ешима Атановна

Зорихон харгытнай золтой байг,
Золгоһон нүхэдтнай зугаатай байг!
Хэнэн ажалтнай бүтэсэтэй байг,
Үдхэнэн малтнай үдэсэтэй байг!
Үргэнэн хүүгэднай үндысэтэй байг!
Аажам таламнай үрэжэлтэй байг,
Таряа талхамнай ургасатай байг!
Хүбүүд басагаднай бэлигтэй байг,
Хүгшэд үбгэднай буянтай байг,
Арад зомнай жаргалтай байг!

Һара үдэрэй һайниие шэлэжэ,
Үе сагуудай үлзые бүридхэжэ,
Үрөөл юрөөлөө үршөөн хэлэнэб даа.
Бага балшар наһанһаа
Баабай эжыгээ хүндэлжэ,
Буряад ёһо заншалаа
Батаар сахин ябагты!

Сагаа һарын амар мэндээ!
Сагаалганай баяр мэндээ!
Ашата дэлхэйн шэмэгтэ хүртэн,
Һара наранай туяа шэртэн,
Ульгам бушуу наһанай дабаа дабшан,
Сэдьхэлээрээ дүүрэн гэрэл бадаруулжа,
Арбан сагаан буян хэшэгтэй
Альгаараа дүүрэн ажал ябуулжа,
Үри хүүгэдээрээ үнэржэн баяжажа
Үетэн нүхэдэйнгөө омогорхол боложо,
Жаргалантай жабхалантай ябахатнай болтогой!

Хүн бүхэн, хүгшэн залуу илгаагүй,
Хүнгэн, солбон, энхэ элүүр ябагты!
Хүүгэд, үбгэд хуби заяандаа гомдонгүй,
Хүхюун дорюун, зол жаргалаа эдлэгты!

Дэлхэй түбимнай дайнай утаа үзэнгүй,
Дэлгэр тэнюун сэлмэг байха болтогой.
Уян сагаан сэдхэл үгэрэнгүй,
Улас бүхэнэй холбоо бүхэлхэ болтогой!

Сагаан нара сэлмэжэ, сагай байдал хубилба,
Сагаан эдээн дэлгэржэ, сагаалгамнай эхилбэ!
Үнгын сэсэгүүд халбаржа, үргэн талые гоёог лэ,
Таряан ногоон эбхэржэ, тарган жэл орог лэ!
Сагаан нараар, Сагаалганаар!

Амар мэндээ!
Буурал сагаан дэлхэй дээрээ буянтай ябая,
Хурьһэтэ алтан дэлхэй дээрээ хэшэгтэй нууя,
Мүшэтэ алтан дэлхэй дээрээ мэндэ ябая,
Сагаан нараар, Сагаалганаар!

35-аа дээшэ наһатанай дунда III нуури эзэлэгшэ

Зэдын аймагай Дээдэ Тори нууринай

Найданова Валентина Бажиевна

Эсэгэ ороноо хамгаалагшадтаа
Бэрхэ баатар эрэшүүлдээ
Найдажа түшэжэ байнаб даа
Тулгуур бүхэтэй таанартаа!
Дэлхэйн найхание үрээгээд,
Доро дохин ханданаб даа!
Дүүрэн сэдхэлтэй ябахытнай
Дахин дабтан үрөөнэб даа!
Эсэгэ найхан ороноо
Эрын найнаар сахижа,
Элүүр энхэ ябахытнай
Наманшалан бурхадтаа мүргэнэб даа!
Наһанай үндэрье үрээгээд
Найман зүгтөө мүргэнэб даа.
Нангин найхан ороноо
Наринаар сахижа ябаарайгты!
Сэрэгэй албанда мордохон
Сэбэр залуу хүбүүднай

Сэбэр залуу хүбүүднай
Һайн ябажа ерэхытнай
Һүнэй дээжэ үргэнэб даа!
Эсэгэ ороноо хамгаалжа,
Хилээ һайнаар сахижа,
Хайрата эжы абадаа
Түргэн бусажа ерээрэйгты!

35-һаа дээшэ наһатанай дунда III һуури эзэлэгшэ

Захааминай аймагай Ёнгорбойн хүдөөгэй Соёлой байшанай
«Тоонто» гэхэн арадай аман зохёолой бүлгэм
Хүтэлбэрилэгшэ: Лыгденова Эржена Владимировна

Сагаан нарын амар мэндэ!
Сагаан нарамнай бүүжа,
Сагаалха сагнай ерэбэл.
Сагаан хэшэгэй
Сарюун зугаа дэлгээхэнь.
Луу жэлээ хүндэтэйгөөр үдэшээ,
Могой жэлээ
Хүндын ёһоор угтая!!!
Алдар сэнхир хадагаа барижа,
Алтан дэлхэйдээ сэргэмээ үргэе!
Үбгэн буурал аба эжыгээ хүндэлжэ,
Үглөөнэй элшэ нараар золгое!
Уг гарбалаа уһанда хаянгүй,
Үгээз һалхинда хиидхүүлэнгүй,
Үреэлээ үлхэжэ, заяагаа залгажа,
Үеын үедэ мүнхэжэ жаргая!!!
Гаража ерэнэн могой жэлдээ
Гэрээр дүүрэн гэгээн нараатай,
Гүсөөр хэмнэмэ халуухан сайтай,
Табагаар дүүрэн тарган мяхатай,
Талаар дүүрэн табан хушуу малтай,
Табисуур һайта талаан бэлигтэй,
Эб эе һайтай, элүүр энхэ бээтэй,
Зол жаргалтай, зориг хүсэл һайтай байхатнай болтогой!

35-аа дээшэ наһатанай дунда III нуури эзэлэгшэ

Хориин аймагай

Хори нууриной жэшээтэ уран найханай «Мүнхэ Гэрэл» бүлгэм

Хүтэлбэрилэгшэ: Гатапова Цыпилма Доржиевна

Арба нэгэн сэргэнээ
Алтан тоонто нутагнаа,
Аба эжынгээ буусаһаа
Албанда мордобот хүбүүднай!

Бабжа Барасай хүлдэтэй
Буряад тала найжамнай,
Бурхаднай, манай сахюусад,
Бүхы албандатнай дүнгүүжэн!

Дайсантай тэмсэхэ болоболтнай,
Дүүрэн хүсэ нэмээжэ,
Дайнай дүлэнһөө абаржа,
Бусаажа асараг лэ заяашаднай!
Болтогой!

ДАСАНАЙ МАГТААЛ

I **hyuri** эзэлэгшэ

Хэжэнгын аймагай Ушхайтын соёлой байшанай «Залаата» бүлгэм
Ушхайта нютагай лама Цыван Федоровой бэшэһэн магтаал
Хүтэлбэрилэгшэ: Бадмаева Цырегма Цыренжаповна

ХЭЖЭНГЫН ДАСАНАЙ МАГТААЛ

Бургаастай уужам талада
Бууралхан баабайн хаяада
Бадархан сагаан Лёнхобо
Хэжэнгын дасандамнай мүндэлөө.
Ум маани бадмай хум - 4 дахин.

Ашата багшын сэдхэлтэй
Этигэл Идам Ямандагатай
Абидын шанга оронтой
Наһанай эрхэтын юрөөлтэй.
Ум маани бадмай хум - 4 дахин.

Һэбхеэнхэн уулынгаа оройдо
Тогоонхон шулуун аршаантай
Шэглэжэ хаража дэмжэһэн
Шамбалын үршөөлтэй Шилсаана
Ум маани бадмай хум - 4 дахин.

Ганданхан ороной ганжууртай
Дүшэдэй ороной Данжууртай
Хэтэхэн мүнхын адистай
Үлзытэй хотогтой Хэжэнгэ
Ум маани бадмай хум - 4 дахин.

Бургаастай уужам талада
Бууралхан баабайн хаяада
Бадархан сагаан Лёнхобо
Хэжэнгын дасандамнай мүндэлөө.
Ум маани бадмай хум - 4 дахин.

II хуури эзэлэгшэ

Хэжэнгын аймагай Хэжэнгэ хууринай арадай аман зохёолой
«Баян Сүмбэр» гэнэн уран найханай бүлгэм
Хүтэлбэрилэгшэ: Жамсаранова Дугарма Цыдыповна
«Одон» гэнэн соёлой байшан

ЗАНДАН ЖУУГАЙ МАГТААЛ

Захаараа сэсэгтэй замбуулимнай
Жаргахыншые манай нютаг юм даа.
Жагарһаа залаһан Зандан Жуу
Зальбархыншые манай шүтээн юм даа.

Талаараа сэсэгтэй замбуулимнай
Таршалхыншые манай нютаг юм даа.
Тангадһаа залаһан Зандан Жуу
Тахихыншые манай шүтээн юм даа.

III хуури эзэлэгшэ

Наханцаков Михаил, 15 наһатай
Улаан-Үдэ хотын 61-дэхи лицей-интернадай хурагша
Хүтэлбэрилэгшэ: Тамжитова Оюна Цыдыповна

ЖЭЛГЭН ДАСАНАЙ МАГТААЛ

Зохёогшо М. А. Наханцаков.

Аглаг үндэр Ахада,
Аажам номин дайдада,
Адис номоор уншуулһан,
Ажалша зоноор суурхуулһан,

Хүн бүхэндэ туһатай,
Хамаг зониие хамгаалха,
Хэшэгээр дүүрэн байшамнай,
Жэлгэн нэрэтэй дасамнай.

Буряад үргэн ороной
Бүгэдэ байһан уладай

Хии мориёо хиидхүүлнэ
Хаан Уула эзэмнай.

Балагта нютагта баригдаһан,
Бандида ламбагайгаар адислуулһан.
Арбан хоёрдохи ламбагай
Арбан гурбан хайрхадта
Зальбаран мүргэн байбал даа.

Жэлгэн һайхан нэрэтэй,
Жалгын гараһан газарта,
Жэрхын байһан талада
Жарган байжа байшанлаба.

Дугба шамарын хургаалтай,
Долоон шанга һахюуһатай,
Гурбан ехэ хангалтай,
Ганжуур маани номтой.

Орьёл үндэр хадата
Өөрлиг һайхан нютагта
Үлзы хэшэгээр дэлгэрһэн
Үргэн ехэ дасамнай.

Далай лама багшатай
Данзан-Хайбзун багшамнай
Түбэд орондо һуража,
Түрэл нютагтаа бусаһан юм.

Аха нютагтаа ерэжэ,
Буддын шажаниие һэргээжэ,
Бурхан гээшые нэрлэжэ
Барандамнай зааһан бэлэй.

Хампруул эринпооч ерэжэ,
Пунцогнамдоллинг гэжэ
Түбэд нэрэ үгэжэ,
Түүхэдэ ороһон бэлэй.

Дээрэнһээ бууһан буудалтай
Долоон тэнгэрийн үбгэд юм.
Тэбхэр сагаан буудалтай
«Тэнгэри Хүхэ Мүнхэ юм!»,-
Гэжэ айлдалаа.
Ом Маани Бадмай Хум!

ЯНЖИМЫН МАГТААЛ

Богдо Зонхобо лама зохёонон

Янжима бурханай магтаал оршобо
Ом сайн амгалан болтогой!

Сагаан уулын дээрэ тэнгэрийн гүлмэтэй,
Огторгой гоёонон мэтээр сэдхэл буляаһан Эхэ,
Дисаанай охинуудай дунда наадаһан,
Энэрхы үхин тэнгэри яаралтай эндэ заларагты!
Линхуа шарайтай хэлбэгэр зүгын нюдэтэй,
Харабтар хүхэ үһэнэй үзүүртэ һаратай,
Арюун сэнгэлиг бүжэгээр найрхаһан Янжима,
Манда энэ хэрэгэй эрхэ баялигыг хайрлагты!
Сэнгэлиг бүжэгтэ сэдхэл буляаһан Эхын,
Гүрөөһэнэй нюдыең үзэхэдэхэ хангахагүй,
Та эжы мэтэ энэрхыгээр минии хэлэ,
Өөртөө шэнги Янжима бурхан зохёонон.
Намар һарын дэлгэрһэн үлэмжэ гоё согтой,
Арюун дуунай аялгаар баһа хүрөөр дараһан
Гүнзэгы далайн дунда хизаарлахада бэрхэ,
Янжима бурханай бэе, хэлэ, сэдхэлдэнь хүгэдэмэй!
ОМ САРА СИДИ ХРИМ ХРИМ!

Возрастная категория 0+

ҮРЭЭЛНҮҮД, ЮРӨӨЛНҮҮД, ДАСАНАЙ МАГТААЛНУУД

Благопожелания, восхваление дацанов

Составитель М. А. Малатхаева
Редактор Л. М. Цыбенова
Дизайн, вёрстка С. А. Бильдуева

В данный сборник включены современные и традиционные благопожелания, оды, исполненные победителями VI Республиканского турнира мастеров художественного слова, организованного и проведённого Республиканским центром народного творчества в феврале 2025 года.

ГАУК РБ «Республиканский центр
народного творчества», 2025

